

Туристичні ресурси Шепетівського краю

Під туристичними ресурсами розуміють сукупність природних та штучно створених людиною об'єктів, що мають комфортні властивості та придатні для створення туристичного продукту. Як правило, наявність туристичних ресурсів визначає формування туристичного бізнесу в тому чи іншому регіоні.

До туристичних ресурсів можна віднести все, що може бути використане для задоволення потреб туристів. Це можуть бути об'єкти та явища природного й антропогенного походження, що використовуються для відновлення життєвих сил людини та задоволення її соціальних потреб і впливають на територіальну організацію туристичної діяльності, формування територіальних туристичних комплексів, їх спеціалізацію та економічну ефективність.

В структурі туристичних ресурсів виділяють кілька складових: природну, соціально-культурну або суспільну, технологічну і подієву, які, в свою чергу, поділяються на низку компонентів, що мають свою будову. Природні та суспільні ресурси формують групу «матеріальні туристичні ресурси»; події і більшість технологічних (інформаційні, рекламні та інноваційні) об'єднуються в групу «нематеріальні туристичні ресурси».

Більшість регіонів України має туристичні ресурси, які належать до всіх груп, що дає можливість виходу на туристичний ринок з привабливими туристичними пропозиціями.

Хмельницька область – один з регіонів України, що славиться своєю природою, історичними місцями, фортецями, архітектурними комплексами поміщицьких садиб тощо.

Частина з них включена до туристсько-екскурсійних маршрутів як місцевого, так і загальнодержавного значення. Проте, Хмельничина має ще чималий список різноманітних об'єктів, які могли б зацікавити гостей та мешканців області, сприяти активному відпочинку і пізнанню історії краю.

Природа Хмельниччини багата і своєрідна, відзначається красою ландшафтів, різноманіттям рослинного та тваринного світу. Більша частина області належить до лісостепового Поділля. Саме тут нещодавно створено національний природний парк «Подільські Товтри». Але не менш цікавою і цінною в природному відношенні є і північна частина області в межах Шепетівського, Полонського та Славутського адміністративних районів. Ця територія належить до Малого Полісся, одного із найбільш оригіналь-

них і навіть загадкових регіонів України. Вчені досі сперечаються, чи доцільно відносити цю територію до Українського Полісся. Мале Полісся є зниженням між Волинською височиною на півночі і Подільською височиною на півдні. Воно тягнеться від Полонного і Шепетівки то ширшою, то вузкою смугою до Рави-Руської на заході. На схід від Славути Мале Полісся зливається з основною територією Українського Полісся, тут починається кристалічний щит. Вчені вважають, що виникнення Малого Полісся пов'язане з дією льодовика. Водно-льодовикові зсуви закрили собою більш давні породи, серед яких значну роль відіграє крейда. Так і сформувались на Малому Поліссі оригінальні форми рельєфу, специфічні ґрунти, рослинний та тваринний світ. Склалося так, що людина ще не встигла вивчити природні комплекси Малого Полісся, а вже почала активно змінювати їх. Гостро стало питання про їх збереження.

Територія регіонального ландшафтного парку «Мальованка» простяглась із заходу від залізниці Шепетівка-Коростень на схід до міста Полонне неширокою смугою (до 9 км завширшки) і займає площу близько 16 тис. га. Тут є три невеликих населених пункти – села Мальованка (60 господарських дворів), Савичі (40 дворів) та Купино (58 дворів). Територія парку повністю відповідає вимогам, які висуваються до регіональних ландшафтних парків. На його території переважає відносно незмінений природний ландшафт. Лісистість території становить близько 90% (в той час, як для області цей показник складає 11,9%, Шепетівського району – 29,2%).

Тут наявний ряд водойм, болотних масивів, лучних ділянок, майже немає ріллі. На території парку відсутні великі промислові об'єкти, незначний рівень забруднення природних комплексів. Є чимало осередків природних екотопів, на яких встановлено природоохоронний режим – це заказники і пам'ятки природи. Територія парку є привабливою для здійснення регламентованої рекреації, тут хороші можливості організації наукового та екологічного туризму, цікавих екскурсій для школярів та дорослих.

На території парку виявлено лісовий, лучний та болотний типи рослинності, фрагментарно представлена водна рослинність. Серед лісів є як хвойні, так і широколистяні. Тут ростуть рідкісні рослинні угруповання, занесені до Зеленої книги України. Це вже згадані вище дубові ліси трясучковидноосокові (угруповання лісів Центральної Європи біля східної межі ареалу) та ценози латаття сніжно-білого (бореальні водні угруповання, що знаходяться на крайній південній межі свого поширення). Немає сумніву в тому, що дальші дослідження виявлять на території парку нові місцезростання рідкісних видів рослин та рідкісних угруповань.

Унікальні умови більшості ділянок сприяють тому, що тут стабільною є чисельність основних мисливських звірів, таких, як лось, свиня

дика, козуля європейська та лисиця звичайна. З рідкісних ссавців тут можна побачити вовка, трапляються окремі екземпляри борсуків (Червона книга України), в окремих місцях збереглися колонії бобрів річкових, зустрічаються горностаї (Червона книга України), можливо ще не зникла норка європейська (Червона книга України).

Найбільш різноманітною та чисельною групою хребетних є птахи. В лісовому орнітокомплексі нараховується понад 60 гніздуючих видів, в тому числі і такі рідкісні, як лелека чорний, підорлик малий, зміїд малий (всі занесені до Червоної книги України). В незначній кількості збереглися тетерев та голуб-синяк. Досить звичайними з хижих птахів є канюк, яструб великий та чеглок.

З рідкісних видів плазунів в межах парку нерідко трапляється мідянка (Червона книга). Земноводні представлені 7 видами, з яких найбільш чисельні жаба озерна та кумка червоночерева

На півночі області нині налічується 6 природно-заповідних територій: лісовий заказник «Полонський» площею 911 га, гідрологічні заказники «Мальованський» (107 га), Савицький (56 га) та «Горіле болото» (54 га), ботанічний заказник «Русалчині поляни» (60 га), пам'ятка природи «Дуб черешчатий» (21 га).

Наукові дослідження довели, що є можливість і необхідність розширення всіх вищезгаданих природно-заповідних територій з тим, щоб вони включали виявлені неподаєлік цінні ділянки з місцезнаходженнями рідкісних видів рослин і тварин. Вже нині ці території мають увійти до заказної зони. Відвідування її узгоджується з режимом заказника. Зона регульованої рекреації (її ще називають екскурсійною) охоплює значну частину території парку, до якої планується прокласти маршрути постійних екскурсій та екологічного туризму. Чарівна краса ландшафтів, різноманітність рельєфу, наявність озер є привабливими для туристів (особливо екотуристів), екскурсантів – як дітей, так і дорослих. Основною вимогою до режиму цієї зони є збереження існуючого ландшафту, заборона будівництва промислових комплексів, підприємств, що забруднюють довкілля. Тут забороняються рубки головного користування, промислове рибальство та промислове мисливство. Ця зона є основною у вирішенні одного з найважливіших завдань регіонального ландшафтного парку – здійснення екологічної освіти і виховання.

До суспільних ресурсів відносяться об'єкти, які представляють історичне та культурне минуле країни: музеї, пам'ятники і пам'ятні місця, пов'язані з історичними подіями, життям і діяльністю видатних представників науки, техніки, культури, а також унікальні архітектурні та етнографічні об'єкти. Що може зацікавити туристів в нашому краї?

По-перше, музеї:

Миколи Островського, краєзнавчий, Героя Радянського Союзу юного партизана Валі Котика. Враховуючи те, що м. Шепетівка – великий залізничний вузол, історія якого починається з середини XIX ст., то зацікавить туристів і народний музей локомотивного депо.

Історія нашого міста овіяна славою героїчних і трудових звершень. Це місто щирих друзів і доброзичливих господарів. В минулому – невелике прикордонне українське містечко, Шепетівка стала відомою усьому світові завдяки нашому земляку, письменнику Миколі Олексійовичу Островському, автору роману «Як гартувалася сталь».

В Шепетівці писалися сторінки життя цієї мужньої, духовно прекрасної, сильної і талановитої людини. В своїх листах, промовах і статтях він називав місто рідним, незважаючи на те, що народився в селі Вілія на Рівненщині. В Шепетівці пройшли його дитинство і юність. Тут він брав активну участь в суспільному та політичному житті, вперше вступив до комсомолу, звідси пішов добровольцем на фронт громадянської війни, організовував комсомольські осередки і став улюбленим ватажком молоді. Без перебільшення можна сказати, що саме завдяки книзі «Як гартувалася сталь» про Україну, про наше місто дізналися мільйони людей у найвіддаленіших куточках планети. З легким сумом і ніжністю описує М.Островський рідне місто в романі: «Гарні вечори на Україні влітку по маленьких містечках, як Шепетівка, де середина місто, а околиця село. Такими тихими літніми вечорами вся молодь на вулицях. Дівчата, парубки – всі біля своїх дворів, по садках, палісадниках, просто на вулиці, на колодках, групами, парами. Сміх, пісні. Повітря тремтить від густоти запаху квітів. Глибоко в небі мерехтять світлячками зорі і голос чути далеко, далеко...»

В пам'ять про славетного земляка 22 грудня 1946 р. в Шепетівці відкрито музей письменника. 2 жовтня 1966 року в центрі міста споруджено величний пам'ятник М. Островському (автор – заслужений діяч мистецтв УРСР скульптор В.І. Зноба). За проект пам'ятника В. І. Зноба був нагороджений премією ЦК ЛКСМУ ім. М. Островського. На постаменті пам'ятника викарбувано: “М. Островському – Молодь України”. Кошти на спорудження пам'ятника були зібрані комсомольцями України. В підніжжя пам'ятника була вмурована капсула з посланням комсомольців 60-х до молоді 2000-го року, яку в 2000-му році було вилучено під час урочистого мітингу і закладено нове послання до молоді 2050-го року.

В день святкування 70-ї річниці від дня народження М. Островського юнаки і дівчата міста заклали перший камінь на будівництві нового музею-меморіалу. Одними з перших на обласну комсомольську будову

приїхали студенти Кам'янець-Подільського с/г інституту та Кам'янець-Подільського будівельного технікуму. Тут вони провели не один трудовий семестр, працюючи з вогником, по-корчагінськи. Основний обсяг робіт виконали робітники будівельно-монтажного управління "Промжитлобуд-1" під керівництвом Юрія Бондарчука. Музей побудовано за індивідуальним проектом завідуючого кафедрою Київського інженерно-будівельного інституту професора М. О. Гусєва та архітектора Хмельницького інституту «Гіпротівільпромбуд» В. М. Суслєва. Художньо-монументальне оформлення музею здійснили кияни – лауреати Державної премії ім. Т. Г. Шевченка архітектор А. Ф. Ігнащенко та художник А. В. Гайдамака. Безпосередньо над оформленням експозиції працювали молоді хмельницькі митці І. Г. Скорупський і Л. В. Коваленко. Робота творчого колективу в 1979 році була відзначена премією Ленінського комсомолу.

Як унікальна архітектурна пам'ятка музей М. Островського ввійшов до міжнародного каталогу "Музеї світу".

Будівля музею триповерхова. На першому поверсі розташований кінолекційний зал, який має вигляд амфітеатру і розрахований на 250 чол. На одному з його простінків – барельєф М. Островського карбування скульптора Е. Мисько.

На другому поверсі – відкритий ритуальний майданчик, призначений для проведення масових заходів. В центрі майданчика розташована пластична композиція – книги М. Островського на теренах історії.

На третьому поверсі – експозиційна зала у вигляді велетенського кільця, що височить на п'яти пілонах і символізує вінок пам'яті письменникові, піднятий на руках його шанувальників і огорнутий червоним прапором. В оздобленні будівлі використані суворі матеріали – каміння, метал, смальта. І кольори двох відтінків – червоного та чорного. Це допомогло художникам чіткіше і лаконічніше передати основну тему експозиції. Чорний колір символізує суворість того часу, коли жив письменник, і його особисту трагедію. А червоний – колір боротьби за життя, за волю, за щастя.

Відкриття нового музею відбулося 16 червня 1979 року.

Під час оглядової екскурсії по місту ми розповідаємо і про видатного українського письменника Натана Самійловича Рибак. Сюди він приїхав з Кіровоградщини з родиною в 1921 році. В Ізяславі і в Шепетівці юний Натан ходив тими ж вулицями, що й герої роману «Як гартувалася сталь», а можливо, і бачився з самим автором.

На місці старого єврейського кладовища в Шепетівці збереглася могила Цадика Пінхоса – великого чудотворця, хасида, про якого в пам'яті єврейського народу залишилося багато легендарних переказів. Євреї

України і усього світу надзвичайно пошановують його як святого і приїздять на його могилу.

Серед археологічних ресурсів на Шепетівщині виділяються давньоруські городища XII-XIII ст.ст. Надзвичайно цікаве городище, що знаходиться за 1 км від села Городнявка Шепетівського району. Воно розташоване на підвищенні біля витоків струмка. З півдня, сходу і заходу воно оточене болотом. Городище повністю не обстежене. Попередньо встановлено, що городище оточене п'ятьма рядами валів та ровів. Найвищий з них – 5,3 м, насипаний в центральній частині городища. Він оточує майданчик діаметром 180 м. З заходу на схід через городище прокладена лісова дорога, яка пересікає вали, розриває їх. Ще один розрив прокопаний для проїзду транспорту у південній частині п'ятого валу. Біля розриву східної частини викопана яма, глибиною 1,5 м, довжиною 2 м і шириною 1,5 м. По всій території центральної частини городища помітні шурфи прямокутної форми. Територія городища густо вкрита лісовою рослинністю і погано простежується. Хронологія городища не визначена, але за місцем розташування, формою валів його можна віднести до раннього залізного віку. Об'єкт вимагає додаткового дослідження. Тим більше, що на даний час в цьому районі активно працюють чорні археологи і знаходять предмети раннього залізного віку. В смт Гриців і в селі Корчик Шепетівського району також є залишки давньоруських городищ XII-XIII ст.

Недалеко від Шепетівки розташоване старовинне село Городище, де були проведені археологічні розкопки в 1957-1963 роках під керівництвом відомого ленінградського археолога М. К. Каргера. Це давньоруське городище XII-XIII ст. Воно знаходиться на відстані 800 метрів від південної околиці села на мисі лівого берега безіменного струмка. Укріплений майданчик городища розміром 60 x 56 м. Майданчик захищений двома рядами валів та ровів, які своїми кінцями виходять до північного схилу берега. Один західний вал спускається до озера. На поверхні розораного ґрунту помітні фрагменти гончарного посуду XII-XIII ст. До речі, і свою назву село отримало від того, що на цьому місці колись було стародавнє городище, оточене земляним валом, по верху валу тягнувся “Острозь” з дубових колод, проміжки між якими були замащені глиною. Тут же на відстані одна від одної були розташовані башти (вежі) з дубових колод і криті гонтом. Нижні поверхи башт служили складом для зброї і військових припасів, а з верхніх – стріляли в ворога та спостерігали за його пересуванням. Укріплений замок був оточений глибоким ровом, куди була проведена вода з річки.

Історія села надзвичайно цікава. В Городищі діє чоловічий Різдво-Богородицький монастир XVI ст. Село мальовничо розкинулося на двох

пагорбах, які відділяються один від одного ставком і маленькою річечкою. З трьох сторін село оточує ліс. Вузький насип, прокладений через середину ставка, з'єднує обидві частини села. Одна (зі сторони в'їзду з Шепетівки) носить назву Городище, а друга, яка знаходиться на протилежному пагорбі, називається Селищем.

Вперше в історичних актах Городище згадується як власність князя Іллі Костянтиновича Острозького, воєводи Троїцького і старости Брацлавського і Вінницького, що знаходиться у користуванні в боярина Вільбунського. Близько 1569 року село Городище стає заставним володінням дворянина Тіта Хом'яка, Луцького міського судді, як це видно з універсалу короля Сигізмунда Августа від 25 травня 1569 року про приєднання землі Волинської до корони Польської. Король під загрозою конфіскації помість наказує дворянину погодитись на приєднання і підтвердити згоду присягою.

Наприкінці XVI ст. село Городище стало власністю Волинських дворян Хом'яків. Це видно з акту від 7 грудня 1601 р., в якому генеральні возні Волинського воєводства Криштоф Щука і Станіслав Яновський доносять Луцькому міському суду про огляд ними містечок і сіл Луцького повіту, знищених татарами в 1593 році. Серед таких сіл значаться спалені села пана Хом'яка: Городище, Пашуки, Решнівка, Серединці. В першій половині XVII ст. Городище стає власністю дворянина Яна Погрошовського, в кінці XVII ст. – переходить у власність князів Любомирських.

Питання заснування Городищенського монастиря, як і багатьох інших пам'яток Волині, є сьогодні дуже актуальним.

Дослідники цього центру духовного життя Південно-Східної Волині по різному тлумачили історію його виникнення і розвитку. П. Петров в своїй праці “Краткие сведения о монастырях Волынской епархии в настоящее время несуществующих” /Волыньские епархиальные ведомости, 1876 г./ та інші доводять, що Городищенський православний чоловічий монастир засновано в 1538 році князем Богусем Федоровичем Корецьким. В “Архиве Юго-Западной России”, т. 1, Городищенський монастир згадується разом з Маренінським Ровенського повіту і Корецьким. Ці монастирі були побудовані князем Корецьким. Автори цієї думки посилаються на “Архів Почаївської Лаври”, в якому міститься духовний заповіт Б. Корецького від 1576 року. Він заповідає своєму сину Йоакиму, щоб він і його нащадки не порушували заповіту, що стосується заснованих ним монастирів, в тому числі і Городищенського. В заповіті наголошувалося, щоб монахи завжди були грецького закону, «не вникали латинської прелести и чтобы фундушей наданных им основаным монастырям и обеспечивающих их существование, никто не отнимал, не расхищал и в свою пользу не обращал».

До XVII ст. монастир процвітав. Та внаслідок несприятливого розвитку історичних подій, а саме через набіги татар, які руйнували, спалювали, грабували, винищували українські міста і села, брали в полон людей і продавали на невільницьких ринках, змінилася історія монастиря. Занепадало господарство, зникали поселення, храми, монастирі. Не обійшла ця доля і Городищенський монастир, який в кінці XVII – на початку XVIII століття зовсім збіднів, позбувся своїх майнових цінностей і не міг далі існувати. А те, що залишилося від православного монастиря, було передано Гошанському монастирю.

В 1746 році князі Любомирські і дворянин Яків Погрошевський почали розбудовувати в Городищі кляштор і при ньому костел для монахів римо-католицького кармелітського ордену і подарували так званим червничковим кармелітам у власність село Городище разом з сусіднім селом Пашуками. 12 травня 1782 року монастир разом з костелом висвятив Ян Качковський, єпископ Суффараган Луцький. Наскільки великі розміри були кляштора і костелу видно з того, що вони будувалися 36 років. Це був один з найбагатших католицьких монастирів на Волині, який володів капіталом в 102000 польських злотих. Він був оточений великим фруктовим садом. Будівлі кляштора і костелу кам'яні і покриті залізом.

В підвалах монастиря були поховані відомі особи на Волині – Єлізар Єрлич і брат його Магвій. В 1882 році під стінами костелу поховано Станіслава Євстафія Закревського.

За підтримку і участь в польському повстанні 1831 року рішенням російського уряду костел і кляштор, як і Старокостянтинівський домініканський і Вишневецький кармелітський монастирі, був закритий. Костел був переданий прихожанам православної церкви. В 1858 році за указом Синоду будівлі кармелітського монастиря теж були передані православним. В 1862 р. сюди були переведені монашки з Полянського дівочого монастиря і він став називатися православним жіночим Городищенським п'ятикласним Різдово-Богородицьким монастирем.

Наприкінці XIX – початку XX ст. при монастирі було відкрито училище, в якому утримувалося до 50 вихованок. Вони не тільки отримували освіту з різних наук, але й навчалися різним жіночим рукоділлям. Розквіт монастиря пов'язаний з його настоятелями ігуменями Варсонофією і Леонідою.

В 1923-1941 роках духовна діяльність монастиря завмерла. У 1923 році за рішенням Центрального Виконавчого Комітету УРСР монастир був закритий. Черниці з незаможних родин повернулися в рідні домівки, а з привілейованих родин – переїхали до Москви в Ново-Дівочий монастир. Всі будівлі, що належали монастирю, були передані в розпо-

рядження Шепетівського окружного виконавчого комітету. В 1923-1926 рр. в ньому розташовувалася окружна радянсько-партійна школа. У 1926 році за рішенням Ради Народних Комісарів УРСР на базі Городищенського монастиря відкривається санаторій ЦК ЛКСМУ /з використанням Шепетівських мінеральних джерел/. Санаторій був популярним в країні і проіснував до 1936 року. На ремонт і відновлення корпусів, які були знищені у 1919 році, урядом було виділено понад 1 мільйон карбованців.

У 1936 році за рішенням Ради Народних комісарів СРСР санаторій ЦК ЛКСМУ з присадибною ділянкою землі передається Санаторному управлінню Київського особливого Військового округу. В монастирі розміщується гарнізонний стаціонарний шпиталь і санаторій командного складу, віднесений до числа оборонно-військових об'єктів Шепетівського прикордонного району. Військовим відомством у 1936-1938 роках від головного вузла шосейних доріг до колишньої садиби монастиря прокладається шосейна дорога довжиною 8 км. Збудовано місток через річку, переобладнано греблю, яка створювала біля госпітальної і санаторію водосховище загальною площею до 5 га. В листопаді 1942 року із Бережанського монастиря Тернопільської області в с. Городище приїздить ігумення з 25 черницями. Вони розташовуються в трьох келіях, оскільки інші приміщення були непридатними для життя. В лютому 1944 року після звільнення Шепетівки від німецько-фашистських загарбників в монастирі був розміщений польовий шпиталь одного з авіаційних з'єднань. В серпні 1944 року шпиталь разом зі своїм з'єднанням перебазується на захід, а відремонтовані приміщення займають черниці.

У 1946 році Городищенський жіночий монастир отримав від виконавчого комітету Шепетівської районної ради в безкоштовне і безстрокове користування 4 житлових приміщення і 3 господарські будівлі, окрім двох церковних споруд. Один з господарських будинків в цьому ж році за угодою передається Шепетівському райздороввідділу під лікарню, яка проіснувала до 1954 року.

Минали роки. Приміщення, зайняті під жіночий монастир, руйнувалися, старіли, вимагали ремонту. В 1950 році держава виділила значну суму коштів на відновлення Шепетівського джерела мінерально-лікувальних вод та відкриття здравниці для трудящих області. Рішенням облвиконкому від 16 травня 1950 року в зв'язку з закриттям монастиря єпархіальному управлінню було дозволено побудувати один житловий будинок на території Саганівського монастиря для розміщення мешканців Городищенського монастиря. Єпископ Кам'янець-Подільський і Проскурівський не заперечував проти закриття Городищенського монастиря і переселення його мешканців.

І хоча доля монастиря була вирішена, він проіснував до 60-х років. В монастир приїздили люди з різних областей країни на богослужіння. На престольні свята під час служби в церкві було завжди від тисячі до трьох тисяч прихожан, стільки ж знаходилося й біля церкви. Завдяки двом церквам – Різдво-Богородицькій і Предтеченській, що знаходились на його території, монастир мав прибутки (за рахунок продажу свічок, предметів релігійного культу). Іншим джерелом прибутку були пожертвування від громадян у вигляді посилок, грошових переказів. Вони надходили навіть з середньої Азії.

Указом єпископа Хмельницького і Кам'янець-Подільського Іларіона за № 961 від 30 червня 1960 року згідно постанови уряду СРСР та згоди Святійшого Патріарха Городищенський монастир був об'єднаний з Сатанівським (державний архів Хмельницької області ФП – 459. оп. 2, стор. 120, 14,15,ФР – 338 оп. 21, стор. 19).

Наразі в монастирі проводяться реставраційні роботи, пам'ятка архітектури XVI ст. відновлюється. В Різдво-Богородицькій церкві проходять богослужіння, а Предтеченський храм відбудовується. Цікаво, що деякі ікони Предтеченського храму посвітлили і чіткіше проглядають з забілених стін. В Різдво-Богородицькій церкві заслуговують на увагу ікони, які на даний час самі оновлюються – Ікона Почаївської Пресвятої Богородиці і триптих “Спаситель”. В цьому храмі, крім звичайних богослужінь, проводять нічні літургії з четверга на п'ятницю, коли відкриті небеса.

Останнім часом все більшого значення набирає сімейний відпочинок на природі, пізнавально-оздоровчі мандрівки батьків з дітьми. Популярними в наш час стали екскурсії і подорожі сімейних груп рідним краєм. Це сприяє згуртуванню родин, доцільній і цікавій організації їх вільного часу, оздоровленню і фізичному гартуванню. Ми пропонуємо різним категоріям населення автобусні, велосипедні і пішохідні подорожі у сфері суспільних туристичних ресурсів:

- Оглядова екскурсія по місту;
- Екскурсія по місцях, пов'язаних з життям і діяльністю письменника М. Островського;
- Шепетівка в роки Великої Вітчизняної війни;
- Пам'ятники Шепетівщини;
- Шепетівка – Городище (давньоруське поселення XII-XIII ст, Городищенський Свято-Різдво-Богородицький монастир);
- Місцями стародавніх поселень (с. Городище, с. Городнявка);
- Партизанськими шляхами.

У сфері природних туристичних ресурсів розроблено триденний тур «Мальовниче Полісся».

Зацікавить туристів і маршрут «Мальовничі озера» – подорож на Голубе озеро, на Святе озеро,

Розроблений також маршрут «Музеї, монастирі і палаци Полісся» для різних категорій населення.

Біологічні й психологічні потреби населення міст, міських агломерацій у зміні середовища свого повсякденного перебування спонукають їх до подорожей в «глибинки» України з метою оздоровлення та відпочинку. В нашій місцевості таким критеріям відповідає смт Гриців.

На берегах річок Хомори і Білки, яка в неї впадає, з давніх давен селилися люди. Неймовірно красиві річкові краєвиди, живописні ставки ваблять до себе всіх, хто хоча б раз побував у цій місцевості. З історичних джерел відомо, що Гриців існував ще за часів Київської Русі. На поселення неодноразово нападали вороги. У 1240 році татарська орда під проводом хана Батия спустошила всю Волинь. І до нашого часу в урочищі «Крупка» є дві великі могили, в яких поховані селяни, знищені татарською ордою.

Міжусобні чвари удільних князів і вторгнення з півдня кримських татар примусили власників Грицева і місцевих жителів побудувати замок і фортецю. Грицівський замок вважався дуже міцною фортецею. Вперше про Гриців згадується в історичному акті від 1547 року, коли він належав князям Збаразьким і знаходився в заставі у князя Богухвала Івановича Лабунського. Від князів Збаразьких Гриців перейшов у володіння князя Костянтина Острозького. Від князів Острозьких в 1620 році Гриців перейшов до їхніх родичів князів Заславських, потім деякий час належав князям Вишневецьким, затим – князям Любомирським. В другій половині 1752 року власником став граф Міхал Грохольський. Рід Грохольських був знаний на Україні і в Польщі. В костелі Грохольських на гробі зображено герб Сирокомля і позначено рік 1583. Будівництво грицівського палацу розпочав Міхал Грохольський в місцині, «де колись стояв замок князів Збаразьких». Проект палацу паладіанського стилю, як і загалом маєтку, зберігся в давніх зібраннях Станіслава Августа, що знаходиться в кабінеті гравюр Варшавського університету. Палац побудований згідно проекту, мав дещо спрощений вигляд (ймовірно, докінчити будівництво завадила смерть фундатора, після якого розпочате зумів завершити його син Марцін в 1782 році). Та незважаючи ні на що палац був надзвичайно гарним в стилі рококо і оздоблений красивим колонним під'їздом. Це була літня резиденція серед прекрасного парку. Історичною і культурною цінністю в палаці була бібліотека геральдичної та історичної літератури, родинних архівів. Надзвичайно цікава була й галерея польського живопису і порцеляни з колекцією фігурок, кристалу і старовинних срібних

речей. Надзвичайно багато оздоблена була велика бальна зала другого поверху. Зі стелі зали звисала кришталева люстра. Банкетний зал, що також знаходився на другому поверсі, мав вихід на балкон і був оздоблений художнім ліпленням, яке частково збереглося до нашого часу. Посередині балкону до сих пір росте могутній ясен. Існує легенда про це дерево. Мечислав Грохольський посадив його на честь народженого свого сина. Одного разу на дорозі він зустрів стару жебрачку, дав їй гроші, а вона, дякуючи, сказала, що у нього народиться син і його життя буде залежати від дерева, яке посадить пан під балконом. Шляхтич забув про жебрачку, проте, дружина добре це запам'ятала. Тому, коли граф наказав зрубати дерево, пані не дозволила цього зробити.

За описами тогочасного Грицева він являв собою «місцевість, рівну і чорноземну. Незважаючи на те, що містечко оточене з трьох сторін водою, але на диво чисте воно. Стараннями і матеріальною підтримкою власника Мечислава Грохольського майже через все містечко прокладена бруківка». Садиба Грохольських на даний час зазнала руйнацій, нефакхових змін – перед фасадом висаджено ялини, які закрили його, чим внесено дисонанс в гармонію палацу Але історія палацу, його будівля, унікальний музей вишиванок ВХПУ-19, розташованого в цьому приміщенні, приваблюють не лише українців, а й закордонних гостей.

На даний час в Грицеві за участю громадських організацій – асоціації «Відродження Грицева» і «Стара Волинь» – активно працює зелений туризм. Туристам пропонується відпочинок в екологічно чистій місцевості.

Література

1. Археологія Української РСР: В 3-х т. – Т. 1. 1974. – С. 233.
2. Гуменюк С. К. Туристські маршрути Хмельниччини: Путівник. – Львів, 1975. – С. 165.
3. Туристично-краєзнавчі дослідження. – Випуск 2. – К.: ЧП Кармаліта, 1999. – 656 с. Туристично-краєзнавчі дослідження. – Випуск 5. – К., 2004. – С. 3.
4. Туристичні ресурси України. – К., 1996. – С. 88-97.
5. Хмельниччина: шляхом розвитку та співробітництва. – К., 1997. – 60.
6. Південно-східна Волинь. М. Хмельницький-Шепетівка, 1995 р.
7. Г. І. Віленський Шепетівський церковно-приходський літопис 1898 р. (з фондів музею М. Островського, Ф. 2, О4 а-1238).
8. Т. Л. Андрієнко Мальованка – чарівний край.